

بررسی برنامه درسی کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی در

دانشگاه‌های برجسته آسیا

خلیل مطلب‌زاده*

دانشیار، گروه زبان انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تربت حیدریه،
تربت حیدریه، ایران

آیناز سامیر**

دانشجوی دکتری، گروه زبان انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تربت حیدریه،
تربت حیدریه، ایران

حمید اشرف***

استادیار، گروه زبان انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تربت حیدریه،
تربت حیدریه، ایران

بهزاد قنصولی****

استاد، گروه زبان انگلیسی، دانشگاه فردوسی مشهد،
مشهد، ایران

(تاریخ دریافت: ۹۶/۱۰/۱۷، تاریخ تصویب: ۹۷/۱۱/۱۴، تاریخ چاپ: فروردین ۱۳۹۸)

چکیده

هدف از این پژوهش، بررسی کیفی-تطبیقی اهداف، محتوا، ساختار دروس، و تعداد واحدهای برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی در ایران با چند دانشگاه برجسته کشورهای آسیایی است. برای دستیابی به این هدف، برنامه درسی نه دانشگاه برجسته آسیایی مورد مطالعه قرار گرفت. در این پژوهش، برنامه درسی دوره مذکور با پنج معیار: ۱. عنوان دوره کارشناسی ارشد، ۲. تعداد واحدها و طول دوره، ۳. ساختار دروس: اجباری و اختیاری، ۴. اهداف برنامه درسی، و ۵. محتوای برنامه درسی تحلیل گردیدند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که: الف) اهداف برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد، به روشنی بیان نشده‌اند؛ ب) بین اهداف دوره با دروس پیشنهادی، هماهنگی کافی وجود ندارد؛ پ) به ارائه دروس منطبق با هدف تربیت مترجم حرفه‌ای توجه اندکی شده‌است؛ ت) در ارائه دروس همراستا با هدف تربیت محقق ترجمه، کاستی آشکاری است؛ ث) برای هماهنگی با هدف تربیت مدرسان ترجمه، دروسی تدوین نشده‌است؛ و ج) توجه بیشتری به ارائه دروس نظری ترجمه معطوف شده‌است.

واژه‌های کلیدی: برنامه درسی، اهداف، مترجمی زبان انگلیسی، مقطع کارشناسی ارشد، بازار کار ترجمه، ترجمه تخصصی، ایران.

* نویسنده مسئول: E-mail: kmotallebz@gmail.com

** E-mail: aynazsamir@yahoo.com

*** E-mail: hamid.ashraf.elt@gmail.com

**** E-mail: ghonsooly@um.ac.ir

۱- مقدمه

هم‌اکنون دانشگاه‌های بسیاری در ایران به‌پذیرش دانشجو در این گستره مستقل و تخصصی می‌پردازند و پژوهش‌هایی تخصصی در رشته مذکور صورت می‌گیرد، تا کیفیت ترجمه و آموزش ترجمه بهبود یابد. با این حال با تحولات چشمگیر علم و فناوری و نیازهای در حال تغییر در شرایط بازار کار و نیاز به ترجمه در چنین بازاری، و همچنین افزایش متقاضیان دوره مترجمی، هنوز پس از گذشت هجده سال، تغییری در برنامه درسی تدوین‌شده دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی ایران، انجام داده نشده است. با بازبینی برنامه درسی می‌توان نیازهای دانشجویان و نظام آموزشی را برآورده ساخت و مترجمان حرفه‌ای تربیت کرد که در شرایط متغیر، مهارت لازم را به‌گونه‌ای مطلوب داشته باشند.

از آنجایی که میزان موفقیت نظام آموزشی، بستگی به کیفیت برنامه درسی تدوین شده دارد؛ نیاز است برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی در ایران با چند دانشگاه برجسته کشورهای آسیایی از لحاظ عنوان دوره، اهداف و محتوای برنامه درسی، تعداد واحدها و طول دوره، و ساختار دروس بررسی شوند. از این رو، هدف این پژوهش تحلیل کیفی-تطبیقی برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی در دانشگاه‌های برجسته نه کشور آسیایی؛ ایران، کره جنوبی، هنگ کنگ، تایلند، عربستان، لبنان، مالزی، پاکستان و ترکیه می‌باشد، تا بدین گونه بتوان در مقایسه با دانشگاه‌های سایر کشورها به‌نقاط قوت و ضعف برنامه درسی دوره مذکور در دانشگاه‌های ایران دست یافت.

۲- پیشینه آموزش و پژوهش در ایران

اوج پرداختن به ترجمه از زبان‌های اروپایی به‌دوره قاجار باز می‌گردد (رحیمی، ۱۳۸۸). پیشرفت ترجمه به‌عنوان یک رشته مستقل با زمان تاسیس دارالفنون در سال ۱۲۲۶ مطابقت می‌کند (رحیمی، ۱۳۸۸). در سال ۱۳۵۱ دانشکده ترجمه در تهران با هدف آموزش مترجمان حرفه‌ای در چندین زبان متفاوت از جمله؛ انگلیسی، عربی، فرانسوی، آلمانی، ایتالیایی و اسپانیایی تاسیس شد. در سال ۱۳۵۷ این دانشکده ترجمه با دانشگاه ادبیات و علوم انسانی علامه طباطبایی ادغام شد. پس از آن با پیشرفت فناوری و نیاز روزافزون به برقراری ارتباط با دیگر جوامع، دانشگاه‌های متعددی در ایران رشته مترجمی زبان انگلیسی را به‌نحوی سازمان‌یافته و تخصصی برگزار نمودند. در همین راستا، اولین دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی در سال ۱۳۷۹ در دانشگاه علامه طباطبایی ارائه شد. پس از آن دوره

کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی در واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد و بسیاری از دانشگاه‌های ایران دایر شد. در کمتر از دو دهه در ایران ۳۸ دانشگاه دولتی، آزاد و موسسات آموزش عالی در مقطع کارشناسی ارشد برگزار کننده دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی اند که به طور میانگین ۲۰ دانشجو پذیرش می‌کنند. دوره کارشناسی ارشد شامل چهارنیمسال تحصیلی است که در نهایت با انتخاب پایان نامه توسط دانشجویان پایان می‌یابد. در سال ۱۳۸۹ دانشگاه علامه طباطبایی اولین دانشگاه در ایران بود که دوره دکتری مترجمی زبان انگلیسی را برگزار کرد. پس از آن، دوره مذکور در دانشگاه اصفهان و دانشگاه فردوسی مشهد برگزار شد.

با ورود ترجمه به عنوان یک گستره آموزشی و تحصیلی به دانشگاه‌های ایران، مباحث مربوط به تدوین برنامه درسی و ارزشیابی آن نیز مطرح شد. از این رو، پژوهش‌های متعددی در زمینه تدوین برنامه درسی و ارزشیابی آن در ایران صورت گرفته است که در ادامه به تشریح تعدادی از این مطالعات می‌پردازیم.

به عقیده خزاعی فرید (۱۳۸۰) برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی در ایران نیاز به بروزرسانی دارد. در این بروزرسانی بهتر است به نیازهای شغلی مترجم، وضعیت بازار کار رشته مترجمی، و نیازهای دانشجویان ترجمه نگریسته شود و با بررسی برنامه درسی کشورهای دیگر برنامه درسی ایران تدوین گردد.

ملانظر (۱۳۸۲) باور دارد که رشته مترجمی زبان انگلیسی، رشته‌ای کاربردی است چراکه فرصت‌های شغلی بیشتری در مقایسه با رشته آموزش زبان و ادبیات انگلیسی برای دانش آموختگان فراهم می‌کند. به این دلیل تعداد دانشجویان این رشته در حال افزایش است و در نتیجه، دانشگاه‌هایی که این رشته را برگزار می‌کنند، نیز در حال گسترش‌اند (ملانظر، ۱۳۸۲). با اینحال، به باور ملانظر (۱۳۸۲) دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته مترجمی زبان انگلیسی، رویکرد آموزشی منطبق با هم ندارند که این موجب بروز برخی مشکلات برای دانشجویان و مدرسان شده است. ملانظر (۱۳۸۲) پیشنهاد می‌کند برای برطرف نمودن برخی از نواقص موجود در برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد لازم است دروسی تدریس شوند که با نیازهای دانشجویان و نیازهای شغلی مترجم مرتبط هستند.

میرعمادی (۱۳۸۲) نیز معتقد است در بروزرسانی برنامه درسی و سر فصل دروس دوره کارشناسی ارشد مترجمی بهتر است به نیازهای شغلی مترجمان توجه نمود. افزون بر این، بنابر گفته میرعمادی (۱۳۸۲)، کم توجهی به آموزش زبان مادری در سرفصل درسی این دوره، یکی

از کاستی‌های برنامه درسی بشمار می‌آید. از این روست که دانشجویان این دوره، کمتر به تمرین ترجمه می‌پردازند. به اعتقاد میرعمادی (۱۳۸۲)، دوره چهار ساله کارشناسی بسیار کوتاه است. از این رو، او در جهت رفع نواقص کنونی برنامه درسی دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد؛ یک برنامه درسی شش ساله پیشنهاد می‌دهد و در آن به آموزش مهارت‌های ترجمه، از طریق دروس عملی ترجمه، تاکید بسیار دارد.

حیدریان (۱۳۸۲) معتقد است میان عنوان درس و سرفصل تعدادی از دروس مقطع کارشناسی ارشد مترجمی، هماهنگی به چشم نمی‌خورد. به گفته حیدریان (۱۳۸۲) و کاوه و کریم نیا (۱۳۹۴)؛ برخی از منابع موجود در برنامه درسی بسیار قدیمی اند، یا با موضوع درس مطابقت ندارند. به اعتقاد میرزا ابراهیمی (۱۳۸۱)، عدم شفافیت لازم در برنامه درسی و سرفصل دروس و نیز، نبود مدرسان باتجربه و متخصص در این گستره، آموزش همزمان زبان دوم و روش‌های ترجمه، و همچنین فقط به آموزش عملی ترجمه از زبان فارسی به زبان انگلیسی پرداختن، از نواقص آموزشی این دوره بشمار می‌آید.

بیرجندی و نصرتی نیا (۱۳۸۸) نیز بر این باورند که برنامه درسی این دوره، در تربیت مترجمان حرفه‌ای ناکارآمد است. به علاوه، انطباقی میان نام دروس و محتوای آن‌ها وجود ندارد. افزون بر این، در پایان این دوره، دانشجویان قادر نخواهند بود مهارت خود را در زبان اول و دوم افزایش دهند و در نتیجه، آنان دانش و مهارت لازم برای ترجمه را به طور کامل بدست نمی‌آورند (بیرجندی و نصرتی نیا، ۱۳۸۸). از منظر جمالی‌منش و قاضی‌زاده (۱۳۸۸) دانش آموختگان این دوره، به دلیل نواقص موجود برنامه درسی، دانش و مهارت لازم در زبان فارسی و انگلیسی را به طور کامل کسب نمی‌کنند و تنها، آشنایی اندکی با ترجمه انواع متن در ژانرهای مختلف دارند، اما مهارت لازم برای کار با کتاب‌های مرجع را فرا نمی‌گیرند.

به اعتقاد خوش‌سلیقه (۱۳۹۳) از نشانه‌های عدم موفقیت این دوره، سرفصل دروس آن است که پس از گذشت چندین سال از آغاز برگزاری دوره، هنوز هیچگونه تغییری داده نشده که این خود موجب بروز برخی مشکلات آموزشی برای دانشجویان و مدرسان شده است. خوش‌سلیقه (۱۳۹۳) معتقد است در بروز رسانی سرفصل کنونی، لازم است درسی اضافه گردد تا به دانشجویان شیوه کار با نرم‌افزارهای کمک مترجم آموخته شود. شهری، فاطمی، خوش‌سلیقه و فریمانی (۱۳۹۵) نیز یکی از نواقص برنامه درسی این دوره را نبود درس یا دروسی اعلام کردند که بتوان از طریق آن نرم‌افزارهای کمک مترجم و فناوری‌های نوین در گستره ترجمه را به دانشجویان آموزش داد. شهری و دیگران (۱۳۹۵) معتقدند که باید در این دوره،

دروس نظری، مانند درس نظریه‌های ترجمه، به صورت مجزا از دروس عملی ترجمه، تدریس شوند. وگرنه، دانشجویان نمی‌توانند دانش نظری خود را در عمل به کار ببرند. بر اساس نتایج پژوهش نصرالهی شهیری و برزخی فریمانی (۱۳۹۶) بسیاری از دانش‌آموختگان رشته مترجمی زبان، به دلیل نبود شغل مناسب و یا کسب حقوق ناکافی، علاقه خود را به انجام ترجمه از دست داده‌اند. به اعتقاد نصرالهی شهیری و برزخی فریمانی (۱۳۹۶) عدم آموزش زبان فارسی و انگلیسی، عدم آموزش واژگان و اصطلاحات متون تخصصی، عدم آموزش ترجمه متون تخصصی در موضوعات مختلف، و تاکید بسیار به آموزش نظریه‌های ترجمه از جمله کاستی‌های برنامه درسی این دوره محسوب می‌شوند. در همین راستا، ملانظر و کامیاب (۱۳۹۴) در پژوهش خود به این نتایج دست یافتند که هم اکنون مترجمان به مهارت‌هایی از قبیل نگارش فنی، ویراستاری، دانش فناوری اطلاعات، خلاصه برداری، و تحلیل متن نیاز دارند.

۳- روش‌شناسی پژوهش

هدف از پژوهش حاضر، تحلیل کیفی-تطبیقی برنامه درسی، اهداف و محتوای دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی در ایران است. در این پژوهش، برنامه درسی دوره مذکور در دانشگاه‌های ایران با برنامه درسی هشت دانشگاه برجسته کشورهای آسیا از لحاظ عنوان دوره، اهداف و محتوای برنامه درسی، تعداد واحدها و طول دوره، و ساختار دروس مقایسه شدند. از آنجایی که ایران یک کشور آسیایی محسوب می‌شود، در این مطالعه، سعی شد تا برنامه درسی کشورهای آسیایی بررسی شوند که در قاره آسیا و از لحاظ موقعیت جغرافیایی، و شرایط فرهنگی و مذهبی همانندی‌هایی با کشور ایران دارند. پس از بررسی رشته‌های ارائه شده در کشورهای آسیایی، دریافتیم که دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی کتبی و شفاهی در ۲۵۶ دانشگاه آسیا کاربرد دارد. از این تعداد، ۳ دانشگاه از کشورهای اسلامی آسیای جنوب غربی (ترکیه، لبنان، امارات متحده عربی)، ۲ دانشگاه از کشورهای آسیای جنوب شرقی (تایلند و مالزی)، ۱ دانشگاه از کشورهای آسیای جنوبی (پاکستان)، و ۲ دانشگاه از کشور آسیای شرقی (کره جنوبی و چین) به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. در این نه دانشگاه مورد مطالعه، فقط دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی برگزار می‌شود و دوره کارشناسی ارشد ترجمه شفاهی، به صورت مجزا از این دوره تدریس می‌شود. از این میان، هفت دانشگاه در پایگاه رتبه‌بندی تایمز در سال ۲۰۱۷

به‌عنوان دانشگاه‌های برجسته آسیا معرفی شده‌اند. دانشگاه آسیایی مورد مطالعه عبارتند از: دانشگاه فردوسی (ایران) با رتبه ۲۵۱، دانشگاه اوهاوومن (کره جنوبی) با رتبه ۵۳، دانشگاه سینز مالزی (مالزی) با رتبه ۱۶۰-۱۵۱، دانشگاه هنگ کنگ چین (چین) با رتبه ۱۱، و دانشگاه بوگازرسی (ترکیه) با رتبه ۵۲، دانشگاه چولالانگ کورن (تایلند) با رتبه ۱۵۱-۱۶۰، دانشگاه آمریکایی شارجه (امارات متحده عربی) با رتبه ۱۹۰-۱۸۱. افزون بر این، دو دانشگاه به‌نام دانشگاه نوتردام لویز (لبنان) با رتبه ۶ و دانشگاه بین‌المللی اسلام‌آباد (پاکستان) با رتبه ۸ توسط پایگاه یونی رنک در سال ۲۰۱۷ در کشور خود جزو دانشگاه‌های برتر بشمار می‌آیند و به‌عنوان دانشگاه اسلامی دوره ارشد رشته ترجمه را برگزار می‌کنند.

لازم به توضیح است، نظام آموزشی در مقطع تحصیلات تکمیلی در ایران نظام یکپارچه‌ای است و دانشگاه‌ها در تدوین و تغییر برنامه درسی مستقل عمل نمی‌کنند و باید همه دانشگاه‌ها برنامه درسی مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی ایران را اجرا نمایند. براین اساس، تمام دانشگاه‌های ایران دارای برنامه درسی یکسانی‌اند. از این جهت، دانشگاه فردوسی به‌عنوان نمونه‌ای انتخاب شد که نماینگر جامعه دانشگاهی ایران است.

در این پژوهش با بررسی پژوهش‌های تطبیقی انجام شده بر روی برنامه درسی توسط محققانی همچون طیبی، حاجوی و کلانکش (۱۳۸۰)، پاولین و سومیدا^۱ (۲۰۰۵)، هوانگ و هوانگ (۲۰۱۳)، انجمن پژوهش‌های آموزشی ترجمه در مرکز ترجمه ژاپن (۲۰۱۲)، یسار و بوتسیولی^۲ (۲۰۱۱)، حاجی حیدری، جعفری و آراسته (۱۳۹۴) به‌معیارهایی برای مقایسه برنامه درسی دانشگاه‌ها دست یافتیم که به‌واسطه آن‌ها مدلی تطبیقی ایجاد کردیم که در برگیرنده پنج معیار بود. ۱. عنوان دوره کارشناسی ارشد، ۲. تعداد واحدها و طول دوره، ۳. ساختار دروس: اجباری و اختیاری، ۴. اهداف برنامه درسی، و ۵. محتوای برنامه درسی.

۴- تجزیه و تحلیل

۴-۱- عنوان دوره کارشناسی ارشد

در دانشگاه هنگ کنگ چین، دانشگاه آمریکایی شارجه، دانشگاه اوهاوومن، دانشگاه نوتردام لویز، و دانشگاه چولالانگ کورن، عنوان ترجمه برای این دوره به‌کار می‌رود. درحالی که در

1. Pawilen & Sumida

2. Yasar & Boutsoli

دانشگاه بوگازرسی، دانشگاه سینز مالزی، و دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد، عنوان این دوره، مطالعات ترجمه نامگذاری شده است. عنوانی که در دانشگاه فردوسی انتخاب شده؛ مترجمی زبان انگلیسی است.

۴-۲- تعداد واحدها و طول دوره

دانشگاه بوگازرسی ۲۵ واحد درسی را در سه نیمسال ارائه می‌کند. در دانشگاه هنگ‌کنگ چین ۲۴ واحد درسی در دو الی چهار نیمسال تدریس می‌شود. در دانشگاه اوهاوومن ۴۲ واحد درسی در چهار نیمسال تحصیلی تدریس می‌شود. در دانشگاه فردوسی ۳۲ واحد درسی در چهار نیمسال ارائه می‌شود (جدول ۱). به‌علاوه، در دانشگاه نوتردام لویز، دانشگاه چولالانگ کورن و دانشگاه آمریکایی شارجه به ترتیب ۳۶ و ۳۶ و ۳۴ واحد درسی در چهار الی هشت نیم سال آموزش داده می‌شود (جدول ۱). دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد ۴۸ واحد درسی را در دو نیمسال تدریس می‌کند. دانشگاه سینز مالزی ۴۰ واحد درسی را به‌طور تمام‌وقت بین دو الی چهار نیم سال و به‌طور پاره‌وقت بین چهار الی هشت نیم سال ارائه می‌دهد (جدول ۱).

۴-۳- ساختار دروس: اجباری و اختیاری

برنامه درسی دانشگاه بوگازرسی به دو دسته دروس اجباری (۲۲ واحد) و دروس اختیاری (۳ واحد) تقسیم می‌شوند (جدول ۱). دروس اجباری شامل هشت درس است. از میان سه درس اختیاری، یک درس می‌توان انتخاب کرد. پایان‌نامه نیز در ترم سوم تنظیم شده است. برنامه درسی دانشگاه اوهاوومن به سه دسته دروس متعارف اجباری (۴ واحد)، دروس اجباری (۳۰ واحد) و دروس اختیاری (۲۲ واحد) تقسیم می‌شوند (جدول ۱). تعداد دروس اجباری و متعارف اجباری سه درس است. از میان دروس اختیاری چهار درس انتخاب می‌شود.

برنامه درسی دانشگاه هنگ‌کنگ چین به دروس اجباری (۹ واحد) و اختیاری (۹۳ واحد) دسته‌بندی می‌شود (جدول ۱). تعداد دروس اجباری سه درس است. از میان دروس متعدد اختیاری می‌توان پنج درس انتخاب کرد.

برنامه درسی در دانشگاه فردوسی دربرگیرنده دروس تخصصی-اجباری (۲۲ واحد)، دروس انتخابی-تخصصی (۶ واحد)، دروس پیش نیاز (۶ واحد) و پایان‌نامه (۴ واحد) است.

همه دانشجویان باید سیزده درس پیش‌نیاز و اجباری و سه درس اختیاری را بگذرانند (جدول ۱).

برنامه درسی دانشگاه آمریکایی شارجه نیز به‌دروس اجباری (۱۳ واحد) و دروس اختیاری (۱۲ واحد) تقسیم می‌شود (جدول ۱). به‌طور کلی پنج درس اجباری ارائه می‌شود. از میان سیزده درس اختیاری، می‌توان چهار درس انتخاب کرد. در پایان دوره، پایان‌نامه (۹ واحد) تدوین شده‌است.

برنامه درسی دانشگاه چولالانگ کورن به‌دروس اجباری (۱۵ واحد) و اختیاری (۹ واحد) دسته‌بندی می‌شوند (جدول ۱). دروس اجباری شامل پنج درس اند. از بین چهارده درس اختیاری، می‌توان سه درس را انتخاب کرد. سرانجام، پایان‌نامه (۱۲ واحد) در برنامه گنجانده شده‌است.

برنامه درسی دانشگاه نوتردام لویز به‌دروس اجباری (۲۶ واحد) و اختیار (۶ واحد) تقسیم می‌شود (جدول ۱). از مجموع شانزده درس اجباری، ده درس و از میان هفت درس اختیاری، دو درس انتخاب می‌شوند. در پایان ۶ واحد پایان‌نامه ارائه می‌شود.

برنامه درسی دانشگاه سینز مالزی به‌دروس اجباری (۲۰ واحد) و پایان‌نامه (۲۰ واحد) تقسیم شده است (جدول ۱). در برنامه درسی این دانشگاه، هیچ درسی به‌عنوان درس اختیاری تدوین نشده و با ارائه تعداد محدودی از دروس اجباری، کوشیده‌اند تا دانش نظری و مهارت عملی در دانشجویان تقویت شود. در این برنامه، سه درس برای تقویت دانش نظری ترجمه در نیم سال اول ارائه شده‌اند. در نیم سال دوم، برای مهارت عملی و دانش نظری در ترجمه تنظیم شده‌اند. لازم به توضیح است، پایان‌نامه در نیم‌سال اول و دوم ارائه می‌شود و دانشجویان می‌توانند از نیم سال اول پایان‌نامه را انتخاب کنند.

برنامه درسی دانشگاه بین‌المللی اسلامی آباد، شامل دروس اجباری (۳۰ واحد) و دروس اختیاری (۱۸ واحد) است (جدول ۱). این دانشگاه با ارائه تعداد ده درس اجباری، تلاش کرده تا دانش نظری و مهارت عملی دانشجویان را در زمینه ترجمه کتبی و شفاهی بهبود بخشد. از میان چهارده درس اختیاری، دانشجویان می‌توانند شش درس را انتخاب کنند. دانشجویان می‌توانند بر مبنای دانش کسب شده از دروس اجباری، با اخذ تعدادی از دروس اختیاری، مهارت عملی خود را در ترجمه کتبی و شفاهی افزایش دهند. ۶ واحد پایان‌نامه نیز در پایان دوره ارائه می‌شود. خلاصه مشخصات برنامه درسی دانشگاه‌های مورد مطالعه، از قبیل عنوان دوره، طول دوره و ساختار دروس در جدول شماره ۱ قابل مشاهده‌اند.

جدول ۱. عنوان دوره، طول دوره و ساختار دروس

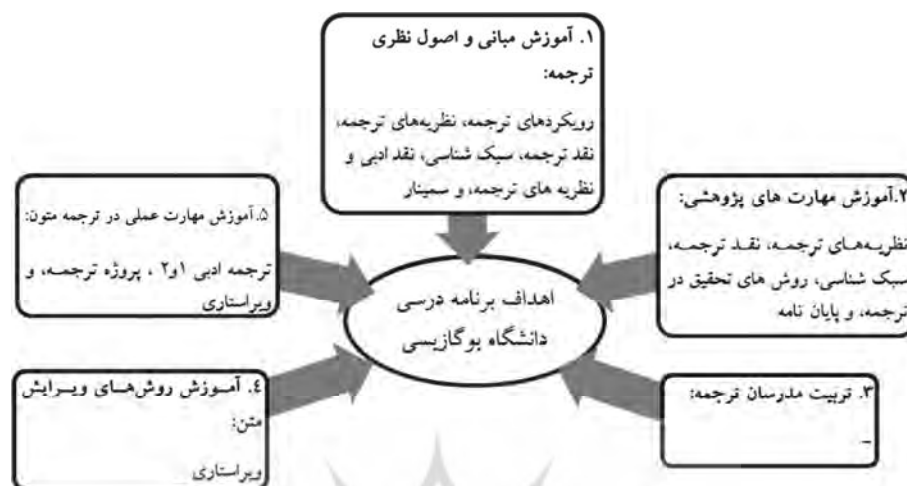
ردیف	دانشگاه	کشور	عنوان دوره	طول دوره	تعداد کل واحدها	دروس اجباری			دروس اختیاری		پایان نامه
						تعداد واحد	تعداد درس	تعداد کل دروس	تعداد واحد	تعداد دروس اختیاری	
۱	هنگ کنگ چین	چین	ترجمه	دو نیم سال (تمام وقت) و چهار نیم سال (پاره وقت)	۲۴	۹	۳	۳۱	۵	۱۵	خیر
۲	اوهاوومن کره جنوبی	کره جنوبی	ترجمه	چهار نیم سال (تمام وقت)	۴۲	۳۴	۱۷	۱۱	۴	۸	بله
۳	بوگازسی ترکیه	ترکیه	مطالعات ترجمه	سه نیم سال (پاره وقت)	۲۵	۲۲	۸	۳	۱	۳	بله
۴	فردوسی ایران	ایران	مترجمی زبان انگلیسی	چهار نیم سال (تمام وقت)	۳۲	۲۶	۱۳	۱۲	۳	۶	بله
۵	آمریکایی شارجه	امارات متحده عربی	ترجمه	چهار نیم سال (تمام وقت) و هشت نیم سال (پاره وقت)	۳۴	۱۳	۵	۱۳	۴	۱۲	بله
۶	چولانگ کورن	تایلند	ترجمه	چهار نیم سال (تمام وقت) و هشت نیم سال (پاره وقت)	۳۶	۱۵	۵	۱۴	۳	۹	بله
۷	نوتردام لویز	لبنان	ترجمه	چهار نیم سال (تمام وقت) و هشت نیم سال (پاره وقت)	۳۶	۲۴	۱۰	۷	۲	۶	بله
۸	دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد	پاکستان	مطالعات ترجمه	دو نیم سال (تمام وقت)	۴۸	۳۰	۱۰	۱۴	۶	۱۸	بله
۹	دانشگاه سینز مالزی	مالزی	مطالعات ترجمه	دو الی چهار نیم سال (تمام وقت) و چهار الی هشت نیم سال (پاره وقت)	۴۰	۲۰	۵	-	-	-	بله

همانگونه که در جدول شماره ۱ مشخص است، دانشگاه اوهاوومن و دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد به ترتیب با ارائه ۴۲ و ۴۸ واحد، بیشترین تعداد واحد درسی را ارائه داده‌اند. در همین راستا، دانشگاه اوهاوومن با تدوین ۳۴ درس اجباری، بیشترین تعداد دروس اجباری را فراهم کرده است. دانشگاه هنگ کنگ چین با تدوین ۳۱ درس اختیاری، بیشترین تعداد دروس اختیاری را در برنامه درسی ارائه کرده است که این نشان‌دهنده رویکرد جامع برنامه‌ریزان این دوره به میزان مهارت و دانشی است که یک دانشجوی ترجمه باید بدست آورد. باینحال، دانشجویان دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد باید تعداد بیشتری از دروس اختیاری را انتخاب کنند (۶ درس). بایسته یادآوری است، در برنامه درسی دانشگاه سینز مالزی هیچ درس اختیاری تدوین نشده است.

۴-۴- اهداف برنامه درسی

۴-۴-۱- دانشگاه بوگازرسی

هدف برنامه درسی در دانشگاه بوگازرسی، آموزش مبانی و اصول نظری گستره مطالعات ترجمه و مهارت‌های عملی ترجمه به دانشجویان است. اهداف این برنامه، ارتقای مهارت در عرصه‌های مختلف ترجمه، ویرایش، پژوهش و تربیت مربیان ترجمه است. براساس دامنه اهداف، دروس به دو دسته دروس نظری و دروس عملی تقسیم می‌شوند و آموزش پژوهش محور، بخش بزرگی از این برنامه را شامل می‌شود. با توجه به اهداف، عنوان دروس و محتوای برنامه درسی، به نظر می‌رسد این دانشگاه به آموزش مهارت‌های نظری گستره ترجمه، بیش از مهارت عملی توجه دارد. به علاوه، در دروس عملی ترجمه نیز به آموزش متون ادبی بیشتر تاکید شده است. با توجه به شکل شماره ۱ دروس این دوره بر مبنای اهداف برنامه درسی به پنج دسته تقسیم می‌شوند. لازم به یادآوری است، با وجود اینکه یکی از اهداف برنامه این دانشگاه تربیت مدرسان ترجمه است، اما دانشجویان درسی با چنین عنوان و محتوا در این دوره نمی‌گذرانند.

شکل ۱. دسته‌بندی اهداف و نام دروس برنامه درسی دانشگاه یوگایزیسی

۴-۲- دانشگاه اوهاوومن

هدف برنامه درسی دانشگاه اوهاوومن؛ آموزش دانشجویانی است که تمایل دارند به‌عنوان مترجم آزاد و یا حرفه‌ای در سازمان‌های رسمی و یا غیر رسمی مشغول به‌کار شوند. در همین راستا، در برنامه درسی این دانشگاه، مهارت‌هایی به دانشجویان تدریس می‌شود که ممکن است پس از دانش‌آموختگی در شرایط کاری به‌آن احتیاج داشته باشند، مانند مهارت عملی در ترجمه دیداری.

از این رو، این برنامه درسی در صدد است دانش نظری و مهارت عملی دانشجویان را در گستره ترجمه افزایش دهد. با این حال، به‌نظر می‌رسد در این برنامه درسی به‌آموزش مهارت‌های عملی ترجمه بیشتر توجه شده است. چرا که بیشتر دروس ارائه شده (۱۳ درس) به‌صورت تخصصی به‌آموزش مهارت‌های عملی ترجمه می‌پردازند. براین اساس، بیش از نیمی از دروس ارائه شده در این دوره، روی ترجمه متون ادبی، غیر ادبی و فنی تمرکز دارند. در این دوره سعی شده مهارت دانشجویان در زبان اول و دوم افزایش یابد، مهارت پژوهشی آموزش داده شود، روش‌های ترجمه متون ادبی و فنی تدریس شود، و دانش دانشجویان نسبت به‌اصول و مبانی نظری ترجمه به روزگردد. برخی دروس به‌هدف آموزش مهارت ترجمه متون و ترجمه شفاهی تدوین شده‌اند. به‌علاوه، یک درس نیز فناوری‌های نوین در گستره ترجمه را

آموزش می‌دهد. همانطور که در جدول شماره ۲ می‌بینیم، دروس این دوره بر مبنای اهداف برنامه درسی این دانشگاه، به شش دسته تقسیم می‌شوند.

شکل ۲. دسته بندی اهداف و نام دروس برنامه درسی دانشگاه اوهاوومن

۴-۳- دانشگاه هنگ کنگ چین

دانشگاه هنگ کنگ چین در صدد است، دانش نظری و مهارت عملی دانشجویان را در ترجمه متون و ترجمه شفاهی در دو یا سه زبان ارتقا دهد. از این رو، در برنامه درسی به آموزش دروس عملی و نظری ترجمه توجه می‌شود. به‌طور کلی اهداف برنامه درسی به گونه‌ای تنظیم شده‌اند تا دانش‌آموختگان این دوره بتوانند با صلاحیت و مهارت یک مترجم زبده جذب بازار کار ترجمه شوند. در اهداف این برنامه درسی، به آموزش مهارت‌های عملی در ترجمه متون و شفاهی در موضوعات مختلف بسیار تاکید شده است و تعداد دروس عملی ترجمه (۲۰ درس) نیز بیانگر اهمیت این مسئله است. آموزش مهارت‌های زبانی و همچنین فناوری‌های نوین در گستره ترجمه از اهدافی است که با تدریس چند درس به آن پرداخته می‌شود. لازم به توضیح است، در برنامه درسی این دانشگاه، درسی تحت عنوان پایان‌نامه مطرح نشده‌است که در نهایت موجب ضعف دانش‌آموختگان در زمینه پژوهش خواهد شد. با توجه به شکل شماره ۳، دروس این دوره بر مبنای اهداف برنامه درسی به پنج دسته تقسیم می‌شوند.

شکل ۳. دسته بندی اهداف و دروس برنامه درسی دانشگاه هنگ کنگ چین

۴-۴-۴- دانشگاه فردوسی

شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی در ایران به تدوین برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی پرداخته است. مطابق با برنامه مصوب، اهداف برنامه درسی دوره مذکور بر این اساس است: الف. تربیت مترجمان زبده و حرفه‌ای در زمینه‌های علوم انسانی، علوم اجتماعی و غیره؛ ب. تربیت ترجمه‌شناسان و مربیان دروس ترجمه در سطوح مختلف دانشگاهی و محققانی در زمینه مسائل و کاربردهای ترجمه (گروه علوم انسانی کمیته تخصصی زبان‌های خارجی، ۱۳۷۸). در جهت نیل به این اهداف، دروس توزیع شده به دروس نظری و دروس عملی دسته‌بندی می‌شوند. با این حال، اهداف برنامه درسی، عنوان و محتوای دروس نشان‌دهنده محوریت دروس نظری در این دانشگاه است.

به این معنا که دروس نظری گنجانده شده در برنامه درسی، نسبت به دروس عملی، بیشتر می‌باشند. با این حال تعداد محدودی (۷ درس) از دروس نیز مطرح شده‌اند که درصددند مهارت‌های عملی دانشجویان را در ترجمه تقویت کنند. در این دروس انجام تمرینات عملی ترجمه بخش بسیار کوچکی از محتوای دروس را شامل می‌شود و دانشجویان پس از آشنایی نسبی با مسائل نظری ترجمه، بطور عملی در ترجمه‌های تمرینی خود این مسائل نظری را

بکار می‌برند. برای مثال، محتوای درس مدل‌های ترجمه، نظری- عملی است چراکه دانشجویان با انواع مدل‌های ترجمه و مفاهیم آن‌ها مانند ترجمه تحت‌اللفظی و آزاد آشنا می‌شوند و در کنار آن، به‌انجام تمرین‌های عملی ترجمه می‌پردازند. از این جهت، به‌نظر می‌رسد که تمامی محتوای این دروس، در راستای ارتقای مهارت عملی دانشجویان در ترجمه نباشد. در نتیجه، تنها درسی که از لحاظ محتوا مبتنی بر هدف ارتقای مهارت عملی دانشجویان در ترجمه است، درس کارگاه ترجمه است.

با بررسی دروس برنامه درسی دانشگاه فردوسی، به‌نظر می‌رسد که هیچ‌یک از دروس در هماهنگی با هدف تربیت مدرسان ترجمه تدوین نشده‌اند. در این میان با توجه به‌محتوای دروس، تنها درسی که دانشجویان می‌توانند با روش‌های ارزیابی ترجمه توسط مدرسان آشنا شوند، و نه روش و فنون آموزش ترجمه؛ درس ارزشیابی پیشرفته و ترجمه است. افزون بر این، درس اصول و نظریه‌های آموزش زبان نیز به‌آموزش روش‌های تدریس زبان و مهارت‌های مرتبط با آن می‌پردازد و روش‌های تدریس ترجمه آموزش نمی‌شود. در این راستا، این درس هیچ ارتباط موثری با اهداف برنامه درسی این دوره ندارد.

با توجه به‌اهمیت آموزش نقش فناوری در ترجمه، درسی اختیاری، با عنوان کاربرد رایانه در ترجمه در برنامه درسی مطرح شده است. در محتوای این درس سعی گردیده تا حدودی مهارت و دانش کار با برخی از نرم‌افزارهای کمک مترجم تدریس شود. لازم به‌توضیح است، در راستای هماهنگی با هدف تربیت محققان ترجمه، درسی با عنوان نقد کاربردی تدوین شده است که دانشجویان در طول نیم سال تحصیلی با روش‌های نقد ادبی آشنا می‌شوند و در پایان ترم لازم است در قالب پروژه، پژوهشی انتقادی انجام دهند. همانطور که در شکل شماره ۴ ملاحظه می‌شود، دروس این دوره بر مبنای اهداف برنامه درسی به‌چهار دسته تقسیم می‌شوند.

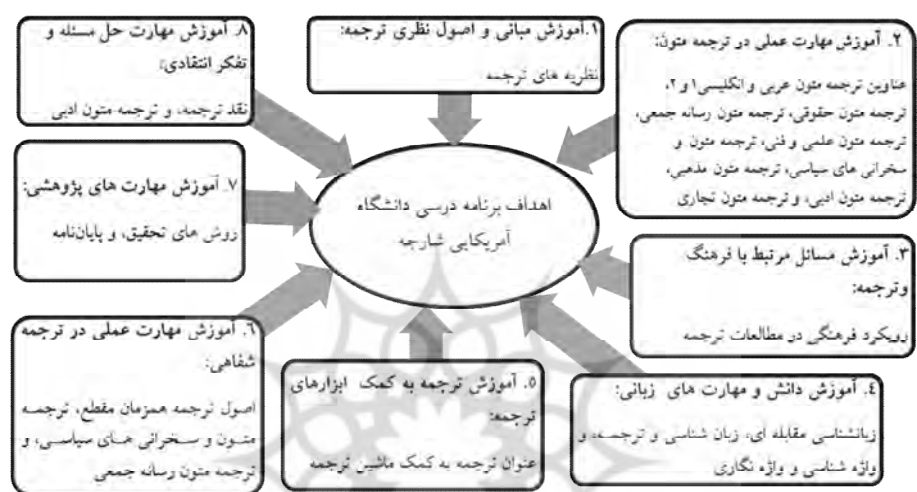

شکل ۴. دسته بندی اهداف و دروس برنامه درسی دانشگاه فردوسی

۴-۴-۵- دانشگاه آمریکایی شارجه

اهداف برنامه‌دستی درسی دانشگاه آمریکایی شارجه وسیع است و به ۲۸ دسته بخش‌بندی شده‌اند. ۱. ارائه اصول و مبانی نظری رویکردهای ترجمه، ۲. آموزش ویژگی‌های گونه‌های متن‌های ادبی و فنی به زبان عربی و انگلیسی، همراه با روش ترجمه آن‌ها. ۳. افزایش آگاهی دانشجویان نسبت به ارتباط میان فرهنگ و ترجمه؛ آموزش شناخت تفاوت‌ها و شباهت‌های بین‌فرهنگی میان زبان انگلیسی و عربی در راستای بهبود روند انتقال فرهنگ اسلامی و عربی به کشورهای انگلیسی زبان. ۴. تربیت دانشجویان در جهت کسب مهارت لازم برای اشتغال در مراکز خصوصی و دولتی، به‌طور مثال؛ داشتن مهارت‌های زبانی به‌عنوان یک مترجم. ۵. آموزش ابزارهای کمک مترجم. ۶. آموزش اصول ترجمه شفاهی، ترجمه سخنرانی‌های سیاسی و مصاحبه‌ها از زبان انگلیسی به عربی و برعکس. ۷. فراهم آوردن بستری برای دانشجویان جهت شناخت زمینه‌های پژوهشی مورد علاقه خود و آمادگی برای انجام پژوهش دوردوره دکتری مطالعات ترجمه. در همین راستا، سعی می‌گردد مهارت‌های پژوهشی دانشجویان در گستره ترجمه، ترجمه ماشینی، زبان‌شناسی مقابله‌ای، و واژه‌نگاری ارتقا یابد. ۸. بهبود مهارت حل مسئله و تفکر انتقادی دانشجویان. ازاین رو، اهداف برنامه‌دستی و محتوای دروس به‌گونه‌ای تدوین شده‌اند، تا دانش نظری و مهارت عملی دانشجویان در ترجمه شفاهی و ترجمه متون در موضوعات تخصصی و عمومی افزایش یابد. به‌طور کلی، محتوای دروس نظری و عملی تدوین شده در برنامه‌دستی در راستای تقویت دانش نظری

دانشجویان در گستره ترجمه، فرهنگ، پژوهش، زبان و تفکر انتقادی است. همانطور که در شکل شماره ۵ می‌نگریم، دروس برنامه درسی این دانشگاه بر مبنای اهداف اصلی به هشت دسته تقسیم شده‌اند.

شکل ۵. دسته بندی اهداف و عناوین دروس برنامه درسی دانشگاه آمریکایی شارجه

۴-۶- دانشگاه چولالانگ کورن

هدف برنامه درسی دانشگاه چولالانگ کورن، ارتقای مهارت پژوهشی، تقویت دانش نظری و مهارت عملی دانشجویان در رشته ترجمه است. در هماهنگی با این هدف، دروس عملی و نظری ترجمه در برنامه درسی گنجانده شده‌اند. اما به‌طور کلی، دروس تدوین شده در برنامه درسی درس‌های عملی‌اند و تأکید بسیاری نیز بر آموزش مهارت‌های عملی ترجمه در موضوعات مختلف، اعم از ادبی و غیر ادبی شده است. همانگونه که در شکل شماره ۶ مشاهده می‌شود، دروس این دانشگاه بر مبنای اهداف اصلی این برنامه درسی به سه دسته تقسیم شده‌اند.

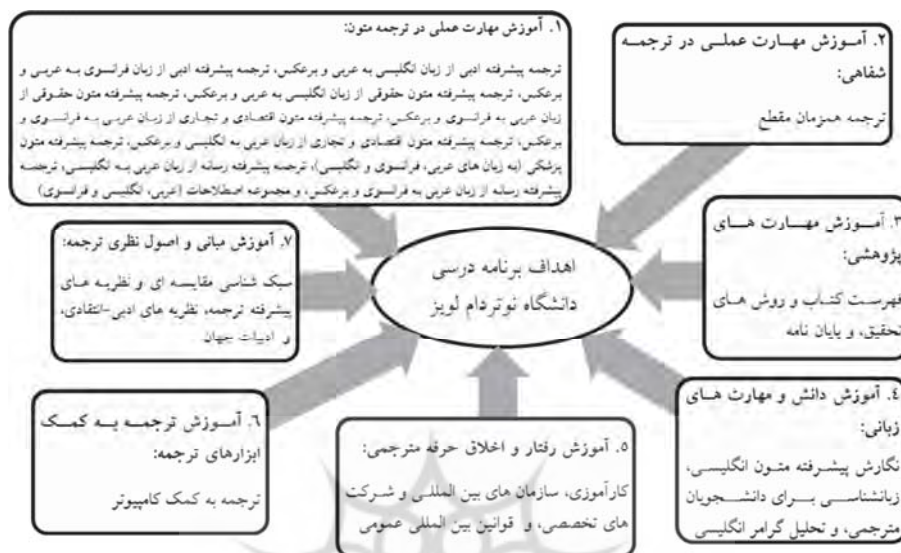

شکل ۶. دسته بندی اهداف و عناوین دروس برنامه درسی دانشگاه چولالانگ کورن

۴-۷- دانشگاه نوتردام لویز

اهداف برنامه درسی دانشگاه نوتردام لویز بر این اساس است: الف) تقویت مهارت دانشجویان در ترجمه کتبی و شفاهی در سه زبان انگلیسی، عربی و فرانسوی؛ ب) تقویت مهارت پژوهشی و مهارت زبانی به‌عنوان مبانی ترجمه کتبی و شفاهی. پ) کسب دانش در زبان‌های خارجی و توانش ترجمه برای انجام پژوهش در رشته ترجمه. ت) کسب مهارت اخلاق حرفه‌ای برای انجام ترجمه. در پایان این دوره دانشجویان مهارت پیشرفته در تحلیل متون کتبی و شفاهی را بدست می‌آورند، از نرم افزارهای کمک مترجم می‌توانند استفاده کنند، و اصول اخلاق حرفه‌ای را فرا می‌گیرند. لازم به توضیح است، یکی از شرایط ورود به این دوره داشتن تسلط به سه زبان عربی، انگلیسی و فرانسوی است و سعی شده تا مهارت عملی دانشجویان در ترجمه متون و ترجمه شفاهی این سه زبان ارتقا یابد. افزون بر این، تعدد دروس عملی ترجمه در عرصه‌های مختلف تخصصی نشان دهنده تاکید برنامه‌ریزان این دوره به آموزش مهارت عملی در ترجمه است. با توجه به شکل شماره ۷، دروس این دوره بر مبنای اهداف برنامه درسی، به هفت دسته تقسیم می‌شوند.

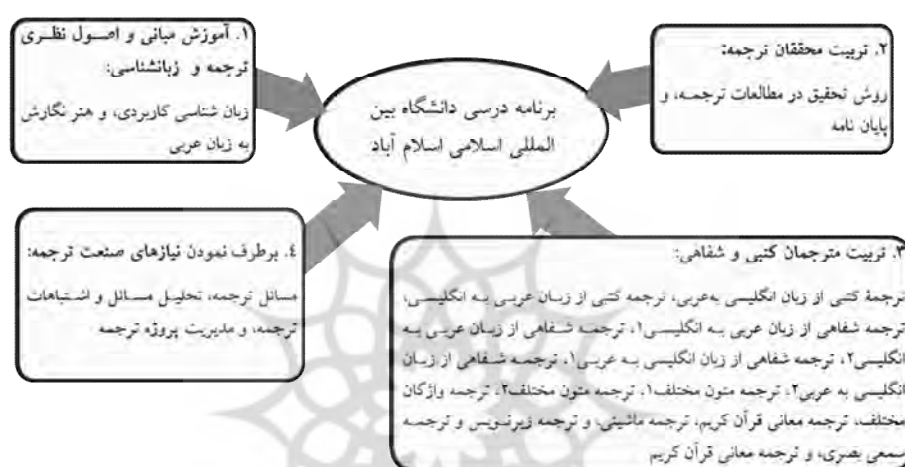

شکل ۷. دسته بندی اهداف و دروس برنامه درسی دانشگاه نوتردام لویز

۴-۴-۸- دانشگاه بین المللی اسلامی اسلام آباد

اهداف اصلی برنامه درسی در دانشگاه بین المللی اسلامی اسلام آباد به چهار گروه دسته بندی می شوند: ۱. افزایش دانش و مهارت حرفه ای دانشجویان در گستره زبان شناسی و ترجمه متون تخصصی؛ ۲. تربیت محققانی در زمینه نظریه های ترجمه و عمل ترجمه کتبی و شفاهی؛ ۳. تربیت مترجمانی که توانایی کار با فناوری های در حال تغییر در گستره ترجمه و مطالعات ترجمه را داشته باشند؛ و ۴. برطرف نمودن نیازهای ملی و بین المللی نسبت به صنعت ترجمه و حوزه مطالعات ترجمه. اهداف برنامه درسی در دانشگاه بین المللی اسلامی اسلام آباد در جهت برقراری ارتباط موثر میان نظریه های ترجمه و عمل ترجمه است و همچنین تربیت دانشجویانی که بتوانند نیازهای در حال تغییر صنعت ترجمه را برآورده سازند. از این رو، در کنار آموزش مبانی نظری ترجمه کتبی و شفاهی و همچنین مفاهیم زبان شناسی سعی شده با ارائه دروس عملی ترجمه در موضوعات مختلف، اعم از ادبی و غیر ادبی مهارت عملی دانشجویان تقویت شود و سرانجام، مترجمان زبده و حرفه ای تربیت شوند که قادر به انجام ترجمه های تخصصی با کمک نرم افزارهای نوین کمک مترجم باشند و البته مهارت و پیراستاری متن ترجمه را نیز داشته باشند. در کنار آن دانشجویان با محیط کاری و آموزشی آشنا می شوند.

با توجه به بافت اسلامی جامعه پاکستان، برنامه‌ریزان این دانشگاه درسی با عنوان ترجمه معانی قرآن کریم در برنامه درسی گنجانده‌اند که نشان‌دهنده نگاه جامع آنان نسبت به مهارت‌هایی است که مترجمان این کشور اسلامی به آن‌ها نیاز دارند. همانگونه که در شکل شماره ۸ ملاحظه می‌بینیم، دروس تدوین شده در این دوره، به چهار دسته تقسیم می‌شوند.

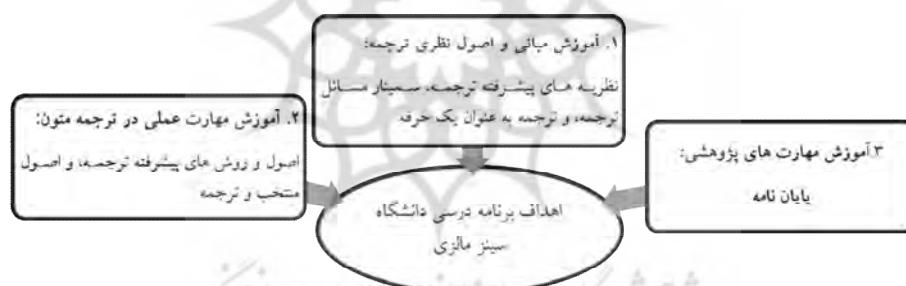
شکل ۸ دسته بندی اهداف و دروس برنامه درسی دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد

۴-۹- اهداف و محتوای دانشگاه سینز مالزی

دانشگاه سینز مالزی، پیشرفت مهارت عملی و دانش نظری دانشجویان را هدف برنامه درسی قرار داده است، تا طریق دانش‌آموختگان این دوره، توانایی رقابت در بازار کار ترجمه را بدست آورند. یکی از اهداف اصلی این دانشگاه آموزش مبانی و نظریه‌های اصلی مطالعات ترجمه است. محتوای دروس، در هماهنگی با هدف این دوره قرار دارند و دروس عملی در کنار دروس نظری در برنامه جای گرفته‌اند. با این وجود ماهیت برنامه درسی و محتوای دروس بیشتر نظری است و در نتیجه به‌انجام تمرینات عملی ترجمه در عرصه‌های تخصصی کمتر پرداخته می‌شود. بر این اساس، به نظر می‌رسد این دانشگاه به‌دانش نظری در ترجمه بیشتر تاکید دارد، چراکه از مجموع پنج درس تدوین شده در این برنامه، سه درس به آموزش مبانی و اصول نظری گستره ترجمه می‌پردازند. با این حال، درکنار آموزش مبانی نظری در گستره ترجمه در دو درس نیز همچون اصول و روش‌های پیشرفته ترجمه و اصول منتخب و ترجمه

به آموزش مهارت‌های عملی ترجمه پرداخته شده است. با وجود اینکه در اهداف این دوره، به آموزش مهارت‌های عملی در ترجمه تاکید شده است، ولی به نظر می‌رسد با این تعداد محدود دروس عملی دانشجویان بخوبی نتوانند مهارت‌های عملی در ترجمه متون تخصصی و عمومی را فراگیرند. با این حال، درسی با عنوان ترجمه به‌عنوان یک حرفه در این دوره تدوین شده است که به‌نوبه خود منحصر به‌فرد است؛ زیرا هدف این درس آشنایی دانشجویان با مسائل مربوط به حرفه مترجمی، حقوق مترجم، اخلاق در ترجمه، نقش ویراستار، نقش خواننده مقصد، نقش فرهنگ زبان مقصد و مبدا، منابع ترجمه، هنجارها، بافت متنی، و کاربرد رایانه در ترجمه است.

یکی دیگر از اهداف اصلی این دوره، تربیت دانشجویانی است که بتوانند پس از دانش آموختگی، به‌طور مستقل به پژوهش بپردازند. از این رو، ۲۰ واحد درسی به‌پایان نامه اختصاص داده شده است، تا مبانی و اصول پژوهشی به دانشجویان تدریس شود. با توجه به شکل شماره ۹، دروس ارائه شده در این دوره بر مبنای اهداف برنامه درسی به سه دسته تقسیم می‌شوند.

شکل ۹. دسته بندی اهداف و دروس برنامه درسی دانشگاه سینز مالزی

۴-۵- محتوای برنامه درسی

با توجه به تحلیل محتوای دروس نه دانشگاه برجسته، می‌توان محتوای این دوره را به‌شش دسته از قبیل: ۱. مبانی و اصول نظری ترجمه، ۲. ترجمه کتبی، ۳. ترجمه شفاهی، ۴. مهارت پژوهشی، ۵. مهارت زبانی، و ۶. ترجمه و فناوری تقسیم کرد. این دسته‌بندی با توجه به‌عنوان دروس و محتوای آن‌ها صورت گرفته است.

۴-۵-۱- مبانی و اصول نظری ترجمه

از آنجایی که ارتقای دانش دانشجویان نسبت به مبانی و اصول نظری گستره ترجمه، از اهداف اصلی این دوره است، تاکید بر این مبحث نیز در محتوای دروس همگی دانشگاه‌های مورد مطالعه این پژوهش صورت می‌گیرد. محتوای این مباحث نظری ترجمه، به‌طور کلی؛ شامل نظریه‌های ترجمه، نقد ترجمه، سمینار، تاریخ ترجمه، خواندن آثار ترجمه، ارزیابی ترجمه، بررسی مسائل فرهنگی در ترجمه، آشنایی با سبک متون تخصصی، آشنایی با نحو و واژگان متون تخصصی، تحلیل نقش گفتمان در ترجمه، و تحلیل مسائل و دشواری‌های ترجمه و حرفه مترجمی است. توجه به مسائل فرهنگی و اجتماعی در ترجمه و ارتباطی که ترجمه با فرهنگ و جامعه دارد، جزو مباحثی است که در اهداف و محتوای دروس برنامه درسی دانشگاه‌های فردوسی، چولالانگ کورن، و دانشگاه آمریکایی شارجه به آن پرداخته می‌شود. همانگونه که در جدول شماره ۲ می‌بینیم، از میان برنامه‌های درسی بررسی شده، دانشگاه فردوسی با ۹ درس بیشترین تعداد دروس را برای آموزش مفاهیم و مبانی نظری این رشته داراست. افزون بر این، دانشگاه سینز مالزی، دانشگاه آمریکایی شارجه، و دانشگاه بین‌المللی اسلام‌آباد با تدوین ۳ درس، کمترین تعداد دروس را با محتوای آموزش مبانی و اصول نظری ترجمه دارند.

جدول ۲. محتوای دروس دانشگاه‌های برجسته آسیا (مورد مطالعه این پژوهش) بر مبنای مبانی و اصول نظری ترجمه

نام دانشگاه	تعداد دروس	عناوین دروس مربوط به مبانی و اصول نظری ترجمه
دانشگاه بوگازرسی	۶	رویکردهای ترجمه، نظریه‌های ترجمه، نقد ترجمه، سبک‌شناسی، نقد ادبی و نظریه‌های ترجمه، و سمینار
دانشگاه اوهاوومن	۴	مقدمه‌ای در ترجمه متون و ترجمه شفاهی، آموزش ترجمه متون و ترجمه شفاهی، مجموعه سخنرانی‌ها، نظریه‌های ترجمه متون و ترجمه شفاهی
دانشگاه هنگ کنگ چین	۶	مطالعات ترجمه پیشرفته، روش و فرایند ترجمه، موضوعات تخصصی، خواندن آثار ترجمه، تاریخ ترجمه، نقد ترجمه
دانشگاه فردوسی	۹	مبانی نظری ترجمه، نقد کاربردی، فلسفه تعلیم و تربیت، فرهنگ و جامعه‌شناسی در ترجمه، ادب فارسی در ادبیات جهان، نظریه‌های ترجمه، زبان‌شناسی کاربردی و ترجمه، نقد و بررسی آثار ترجمه شده، ارزیابی پیشرفته و ترجمه، دیرینه‌شناسی ترجمه در ایران
دانشگاه آمریکایی شارجه	۳	نظریه‌های ترجمه، رویکرد فرهنگی در مطالعات ترجمه، نقد ترجمه
دانشگاه سینز مالزی	۳	نظریه‌های پیشرفته ترجمه، سمینار مسائل ترجمه، ترجمه به عنوان یک حرفه
دانشگاه چولانگ کورن	۶	سمینار ترجمه، مطالعات ترجمه، تحلیل گفتمان در ترجمه، ترجمه و مطالعات فرهنگی، موضوعات انتخابی در ترجمه، و مبانی بومی سازی در ترجمه
دانشگاه نوتردام لوئیز	۵	سبک‌شناسی مقایسه‌ای و نظریه‌های پیشرفته ترجمه، نظریه‌های ادبی و -انتقادی، ادبیات جهان، سازمان‌های بین‌المللی و شرکت‌های تخصصی، قوانین بین‌المللی عمومی
دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد	۳	مسائل ترجمه، تحلیل مسائل و اشتباهات ترجمه، مدیریت پروژه ترجمه

۴-۵-۲- ترجمه کتبی

آموزش مهارت عملی در ترجمه متون فنی و تخصصی در محتوای برنامه درسی تمام دانشگاه‌های مورد مطالعه این پژوهش صورت گرفته است. با بررسی عنوان دروس و محتوای دروس عملی ترجمه، می‌توان پرتکرارترین موضوعات متون ترجمه تخصصی را اینچنین بیان کرد: ترجمه متون ادبی، تجاری و مالی، حقوقی، مذهبی، عمومی، رسانه‌های جمعی، و دیداری شنیداری. در برنامه درسی دانشگاه فردوسی و دانشگاه آمریکایی شارجه، و دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد درسی با محتوای آموزش مهارت ترجمه متون مذهبی و اسلامی به چشم می‌خورد که در برنامه سایر کشورها تدوین نشده است. تدوین این درس به دلیل نیاز بازار کار ترجمه و بافت اسلامی این کشورها، ترجمه این سبک متن است. با توجه به جدول شماره ۳، دانشگاه هنگ کنگ چین با تدوین ۱۳ درس و دانشگاه سینز مالزی با ارائه ۲ درس به ترتیب بیشترین و کمترین تعداد دروس را با محتوای آموزش مهارت ترجمه کتبی در برنامه درسی خود دارند.

جدول ۳. محتوای برنامه درسی دانشگاه‌های برجسته آسیا (مورد مطالعه این پژوهش) بر مبنای آموزش ترجمه کتبی

نام دانشگاه کشور	تعداد دروس	عناوین دروس مربوط به ترجمه کتبی
دانشگاه بوگازیی	۳	ترجمه ادبی، پروژه ترجمه، و ویراستاری
دانشگاه اوهاوومن	۸	ترجمه از زبان کره ای به زبان دوم، ترجمه از زبان دوم با زبان کره ای، ترجمه ادبی از زبان کره ای به زبان دوم، ترجمه ادبی از زبان دوم به زبان کره ای، ترجمه فنی از زبان کره ای به زبان دوم، ترجمه فنی از زبان دوم به کره ای، ترجمه دیداری، و ترجمه رسانه تصویری
دانشگاه هنگ کنگ چین	۱۳	کارگاه ترجمه از زبان چینی به زبان انگلیسی و برعکس؛ ترجمه پیشرفته متون تجاری، ترجمه متون مالی، ترجمه متون حقوقی، ترجمه متون روابط عمومی، ترجمه متون رسانه‌های جمعی، ترجمه زیرنویس، ترجمه متون علم و فناوری، ویراستاری دوزبانه، ترجمه متون ادبی، ترجمه متون عمومی و اسناد دولتی، ترجمه متون هنری، و روش و فرایند ترجمه
دانشگاه فردوسی	۶	ترجمه دیداری شنیداری، سمینار و مسائل ترجمه، کارگاه ترجمه، فرهنگ و جامعه‌شناسی در ترجمه، مدل‌های ترجمه، و بررسی و ترجمه آثار اسلامی
دانشگاه آمریکایی شارجه	۹	ترجمه متون عربی و انگلیسی ۱ و ۲، ترجمه متون حقوقی، ترجمه متون رسانه جمعی، ترجمه متون علمی و فنی، ترجمه متون و سخنرانی‌های سیاسی، ترجمه متون مذهبی، ترجمه متون ادبی، و ترجمه متون تجاری
دانشگاه سینز مالزی	۲	اصول و روش‌های پیشرفته ترجمه، اصول منتخب و ترجمه
دانشگاه چولالانگ کورن	۱۱	مهارت در زبان تایلندی برای مترجمان، تمرین ترجمه از زبان خارجی به زبان تایلندی، تمرین ترجمه از زبان تایلندی به زبان خارجی، واژگان و منابع ترجمه، ترجمه رسانه‌های چاپی، ترجمه رسانه صوتی و تصویری، ترجمه متون تجاری، ترجمه متون حقوقی، ترجمه آثار ادبی، ارزیابی ترجمه، و ویراستاری

نام دانشگاه کشور	تعداد دروس	عناوین دروس مربوط به ترجمه کتبی
دانشگاه نوتردام لویز	۱۱	ترجمه پیشرفته ادبی از زبان انگلیسی به عربی و برعکس، ترجمه پیشرفته ادبی از زبان فرانسوی به عربی و برعکس، ترجمه پیشرفته متون حقوقی از زبان انگلیسی به عربی و برعکس، ترجمه پیشرفته متون حقوقی از زبان عربی به فرانسوی و برعکس، ترجمه پیشرفته متون اقتصادی و تجاری از زبان عربی به فرانسوی و برعکس، ترجمه پیشرفته متون پزشکی (به زبان‌های عربی، فرانسوی و انگلیسی)، ترجمه پیشرفته رسانه از زبان عربی به انگلیسی، ترجمه پیشرفته رسانه از زبان عربی به فرانسوی و برعکس، و مجموعه اصطلاحات (عربی، انگلیسی و فرانسوی)، کارآموزی
دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد	۸	ترجمه کتبی از زبان انگلیسی به عربی، ترجمه کتبی از زبان عربی به انگلیسی، ترجمه متون مختلف ۱، ترجمه متون مختلف ۲، ترجمه واژگان متفاوت، ترجمه معانی قرآن کریم، ترجمه زیرنویس، و ترجمه دیداری شنیداری

۴-۵-۳- ترجمه شفاهی

آموزش مهارت ترجمه شفاهی در برنامه درسی پنج دانشگاه برجسته آسیا از قبیل دانشگاه اوهاوومن، هنگ‌کنگ چین، و آمریکایی شارجه مطرح شده است. همانگونه که در جدول شماره ۴ قابل مشاهده است، دانشگاه هنگ‌کنگ چین با ارائه ۷ درس و دانشگاه نوتردام لوبز با تدوین ۱ درس به ترتیب بیشترین و کمترین تعداد دروس را با محتوای آموزش مهارت ترجمه شفاهی دارند. بایسته یادآوری است که در برنامه درسی دانشگاه سینز مالزی، چولالانگ کورن، فردوسی، و بوگازسی، هیچ درسی هماهنگ با این محتوا تدوین نشده است.

جدول ۴. محتوای دروس دانشگاه‌های برجسته آسیا (مورد مطالعه این پژوهش) بر مبنای آموزش مهارت ترجمه شفاهی

نام دانشگاه	تعداد دروس	عناوین دروس مربوط به ترجمه شفاهی
دانشگاه بوگازرسی	-	-
دانشگاه اوهاوومن	۵	مقدمه‌ای در ترجمه متون و ترجمه شفاهی، ترجمه شفاهی برای مترجمان، ترجمه شفاهی پیشرفته، نظریه‌های ترجمه متون و ترجمه شفاهی، و آموزش ترجمه متون و ترجمه شفاهی
دانشگاه هنگ‌کنگ چین	۷	ترجمه شفاهی کنفرانس، ترجمه همزمان مقطع از زبان انگلیسی به چینی و برعکس، ترجمه همزمان همردیف از زبان انگلیسی به چینی و برعکس، ترجمه همزمان همردیف از زبان انگلیسی به زبان پوتانگوا و برعکس او ۲، ترجمه همزمان مقطع از زبان انگلیسی به زبان پوتانگوا و برعکس او ۲
دانشگاه فردوسی	-	-
دانشگاه آمریکایی شارجه	۳	اصول ترجمه همزمان مقطع، ترجمه متون و سخرانی‌های سیاسی، و ترجمه متون رسانه جمعی
دانشگاه سینز مالزی	-	-
دانشگاه چولانگ کورن	-	-
دانشگاه نوتردام لویز	۱	ترجمه همزمان مقطع
دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد	۴	ترجمه شفاهی از زبان عربی به انگلیسی ۱، ترجمه شفاهی از زبان عربی به انگلیسی ۲، ترجمه شفاهی از زبان انگلیسی به عربی ۱، ترجمه شفاهی از زبان انگلیسی به عربی ۲

۴-۵-۴- مهارت پژوهشی

از مجموع نه برنامه درسی بررسی شده، محتوای درسی هشت دانشگاه، پژوهش محور است که با ارائه دروسی همچون روش‌های پیشرفته تحقیق در ترجمه و پایان‌نامه، سعی دارند این دانش و مهارت را در دانشجویان ارتقا دهند. با توجه به جدول شماره ۵، برنامه درسی دانشگاه چولانگ کورن با تدوین ۵ درس و دانشگاه سینز مالزی با ارائه ۱ درس به ترتیب بیشترین و کمترین تعداد دروس را با محتوای آموزش دانش و مهارت پژوهشی دارند.

جدول ۵. محتوای دروس دانشگاه‌های برجسته آسیا (مورد مطالعه این پژوهش) بر مبنای آموزش دانش

و مهارت پژوهشی

نام دانشگاه	تعداد دروس	عناوین دروس مربوط به دانش و مهارت پژوهشی
دانشگاه بوگازرسی	۵	نظریه‌های ترجمه، نقد ترجمه، سبک‌شناسی، روش‌های تحقیق در ترجمه، و پایان‌نامه
دانشگاه اوهاوومن	-	-
دانشگاه هنگ کنگ چین	۲	خواندن آثار ترجمه، سمینار پژوهشی در ترجمه
دانشگاه فردوسی	۴	روش‌های پیشرفته تحقیق و ترجمه، مقاله‌نویسی به زبان انگلیسی، نقد کاربردی (در ادبیات انگلیسی)، و پایان‌نامه
دانشگاه آمریکایی شارجه	۲	روش‌های تحقیق، و پایان‌نامه
دانشگاه سینز مالزی	۱	پایان‌نامه
دانشگاه چولانگ کورن	۵	ترجمه و مطالعات فرهنگی، مطالعه انفرادی، گرایش‌های کنونی برای تحقیق در حوزه ترجمه، پژوهش‌های خاص، و پایان‌نامه
دانشگاه نوتردام لویز	۲	فهرست کتاب و روش‌های تحقیق، و پایان‌نامه
دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد	۲	روش تحقیق در مطالعات ترجمه، و پایان‌نامه

۴-۵-۵- مهارت زبانی

برنامه‌ریزان این دوره در دانشگاه‌های برجسته آسیا به تقویت مهارت و دانش زبان اول و دوم و همچنین مسائل زبان‌شناسی توجه نموده‌اند. دانشگاه هنگ‌کنگ چین و نوتردام لویز به تقویت مهارت زبانی در سه زبان تاکید دارد. به‌طور مثال، در دانشگاه هنگ‌کنگ چین سعی شده تا همزمان، مهارت‌های زبانی در سه زبان انگلیسی، چینی و پوتانگو آموزش داده شود و در کنار آن، آموزش ترجمه به این سه زبان انجام می‌پذیرد. به‌علاوه، برنامه‌ریزان درسی دانشگاه‌های بوگازیزی، چولالانگ‌کورن، و هنگ‌کنگ چین به‌قویت مهارت ویراستاری نیز تاکید ندارند. همانطور که در جدول شماره ۶ ملاحظه می‌شود، دانشگاه اوهاوومن با تدوین ۶ درس و دانشگاه بوگازیزی با ارائه ۱ درس به‌ترتیب بیشترین و کمترین تعداد دروس را با محتوای آموزش مهارت‌های زبانی دارند. بایسته یادآوری است که، در برنامه درسی دانشگاه سینز مالزی، هیچ درسی هماهنگ با این محتوا تدوین نشده‌است.

جدول ۶. محتوای دروس دانشگاه‌های برجسته آسیا (مورد مطالعه این پژوهش) بر مبنای آموزش مهارت‌های زبانی

نام دانشگاه	تعداد دروس	عناوین دروس مربوط به آموزش مهارت زبانی
دانشگاه بوگازرسی	۱	ویراستاری
دانشگاه اوهاوومن	۶	زبان کره‌ای پیشرفته او ۲، زبان دوم پیشرفته ۱ و ۲، و اصول نگارش ۱ و ۲
دانشگاه هنگ کنگ چین	۳	مطالعات تطبیقی زبان، واژه شناسی دوزبانه، ویراستاری دوزبانه ترجمه متون ادبی، و مدیریت اصطلاحات
دانشگاه فردوسی	۲	زبان‌شناسی کاربردی و ترجمه، واژه‌شناسی و معادل‌گزینی
دانشگاه آمریکایی شارجه	۳	زبان‌شناسی مقابله‌ای، زبان‌شناسی و ترجمه، واژه‌شناسی و واژه‌نگاری
دانشگاه سینز مالزی	-	-
دانشگاه چولانگ کورن	۲	مهارت در زبان تایلندی برای مترجمان، واژگان و منابع ترجمه، و ویراستاری
دانشگاه نوتردام لویز	۳	نگارش پیشرفته متون انگلیسی، زبان‌شناسی برای دانشجویان مترجمی، و تحلیل گرامر انگلیسی
دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد	۲	زبان‌شناسی کاربردی، هنر نگارش به زبان عربی

۴-۶-۵- ترجمه و فناوری

در محتوای برنامه درسی ۷ دانشگاه، دروسی در راستای آموزش نرم‌افزارهای کمک مترجم تدوین شده است که نشان‌دهنده رویکرد نوین برنامه‌ریزان این دوره به آموزش مترجم حرفه‌ای است. مترجمی که بواسطه داشتن دانش و مهارت لازم نسبت به فناوری‌های به‌روز در گستره ترجمه، بتواند نیاز بازار کار ترجمه را برآورده سازد. همانگونه که در جدول شماره ۷ مشخص است، در برنامه درسی بیشتر دانشگاه‌ها به طور میانگین یک درس با محتوای آموزش فناوری‌های نوین در گستره ترجمه تدوین شده است. لازم به توضیح است، در برنامه درسی دانشگاه‌های بوگازرسی و اوهاوومن هیچ درسی در راستای آموزش فناوری‌های نوین کمک مترجم ارائه نشده است.

جدول ۷. محتوای دروس دانشگاه‌های برجسته آسیا (مورد مطالعه این پژوهش) بر مبنای آموزش فناوری‌های نوین در حوزه ترجمه

نام دانشگاه	تعداد دروس	عناوین دروس مربوط به ترجمه و فناوری
دانشگاه بوگازرسی	-	-
دانشگاه اوهاوومن	-	-
دانشگاه هنگ کنگ چین	۲	ترجمه کامپیوتر، و مقدمه به نرم افزارهای کمک مترجم
دانشگاه فردوسی	۱	آشنایی با ابزارهای کمک مترجم
دانشگاه آمریکایی شارجه	۲	ترجمه کامپیوتر، مقدمه ای به نرم افزارهای کمک مترجم
دانشگاه سینز مالزی	۱	کاربرد رایانه در ترجمه
دانشگاه چولانگ کورن	۱	ترجمه به کمک ماشین ترجمه
دانشگاه نوتردام لویز	۱	ترجمه به عنوان یک حرفه
دانشگاه بین‌المللی اسلامی اسلام‌آباد	۱	مبانی بومی سازی در ترجمه

۵- بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به تحلیل اهداف و محتوای برنامه درسی دانشگاه‌های برجسته آسیا، موضوع این پژوهش، می‌توان به این نتیجه رسید که هدف از این دوره آموزش دانش نظری و مهارت عملی در ترجمه به دانشجویان است. از این رو، در این دوره، دانشجویان می‌توانند در زمینه‌های گوناگون ترجمه، مهارت لازم یک مترجم حرفه‌ای را دریافت کنند. این درحالی است که در برنامه درسی این دانشگاه‌ها، تمرکز آموزش بیشتر بر دروس عملی است. در همین راستا، به تدریس مهارت عملی در عرصه‌های مختلف همچون ترجمه ادبی، غیر ادبی، و فنی تاکید گردیده تا دانشجویان برای فرصت‌های شغلی آماده شوند.

بر مبنای تحلیل صورت گرفته، دانشگاه‌های مورد بررسی، از لحاظ طول دوره با هم شباهت، دارند درحالی که در تعداد واحدها با هم متفاوتند. دروس دانشگاه‌های مورد مطالعه در تقسیم‌بندی، به دو گروه دروس اجباری و اختیاری تقسیم می‌شوند. تنها تفاوت میان آن‌ها؛ نسبت این دروس با یکدیگر است. در این میان، دروس نظری و دروس عملی در کنار هم هر ترم ارائه می‌شوند. اگرچه دامنه گسترده تخصصی ترجمه در هشت دانشگاه برجسته آسیا به طور قابل توجهی با دانشگاه فردوسی متفاوت است. چرا که در برنامه درسی آنان توجه به دروس عملی و نظری ترجمه می‌شود و در دانشگاه‌های ایران بیشتر آموزش نظری و پژوهش محور مد نظر قرار گرفته است و در کنار آن تاکید بر آموزش ترجمه متون ادبی می‌شود. بر این اساس، چنین به نظر می‌رسد که دانشگاه‌های ایران، به جای تربیت مترجم حرفه‌ای در عرصه‌های تخصصی، مترجم ادبی تربیت می‌کنند. البته لازم به توضیح است که بر مبنای تحلیل اهداف و محتوای برنامه درسی نه دانشگاه بررسی شده، می‌توان نتیجه گرفت که آموزش پژوهش محور بخشی از ماهیت این دوره محسوب می‌شود. بر این اساس، نتایج پژوهش حاضر همراستا با نتایج رحیمی (۲۰۱۰) است، بدین معنا که در مقایسه برنامه درسی دانشگاه اروپایی و ایران به این نتیجه می‌رسیم که در برنامه درسی دانشگاه‌های اروپایی، بر آموزش مهارت عملی ترجمه، تاکید قابل ملاحظه‌ای شده است. حسابی (۱۳۹۲) نیز در پژوهش خود بر این باور است که در برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان بر روی آموزش روش‌های ترجمه متون ادبی بسیار تاکید می‌شود. خزاعی فرید و خوش سلیقه (۲۰۱۰) نیز معتقدند رویکرد برنامه‌ریزان درسی ایران بیشتر، به گستره ادبیات انگلیسی و زبان شناسی متمایل است از این جهت دروسی که معرفی نموده‌اند بیشتر حول محور آموزش مفاهیم و اصول ادبی و زبان‌شناسی است و سعی شده مهارت‌های ترجمه‌ای تدریس شود که مرتبط با این دو زمینه

است. از این رو، پیشنهاد می‌شود در کنار آموزش دروس نظری ترجمه به آموزش دروس عملی ترجمه در عرصه‌های مختلف تخصصی نیز پرداخته شود.

کانون و نیوبل^۱ (۲۰۱۳) بر این باورند که باید در برنامه درسی، میان اهداف، محتوا، روش تدریس، و ارزشیابی هماهنگی وجود داشته باشد. بر این اساس، هدفی که در برنامه درسی ایران در جهت تربیت ترجمه‌شناسان ترجمه تعیین شده است، به طور کامل به آن پرداخته شده است چراکه محتوای بیشتر دروس نظری در جهت ارتقای این دانش می‌باشند. از این رو، به نظر می‌رسد در دانشگاه‌های ایران می‌توان ترجمه شناس تربیت نمود. با این وجود به نظر بیرجندی و نصرتی‌نیا (۱۳۸۸) دانشگاه‌های ایران در نیل به هدف تربیت مترجمان حرفه‌ای در دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی موفقیت چندانی نداشته‌اند. شاید گنجاندن دروس نظری در برنامه درسی ایران که بیشتر جنبه ترجمه‌شناسی دارند، باعث شده است تا دانشجویان دانشگاه‌های ایران مهارت عملی لازم برای ترجمه را کسب نکنند. به علاوه، با بررسی برنامه درسی دانشگاه‌های برجسته آسیا به نظر می‌رسد که محتوای دروس و برنامه‌ریزی به گونه‌ای است که منجر به تربیت مترجم حرفه‌ای شده است. بر این اساس به نظر می‌رسد در دانشگاه‌های برجسته آسیا مترجمان زبده تربیت می‌شوند و در دانشگاه‌های ایران ترجمه شناسان تربیت می‌شوند. میرعمادی (۱۳۸۲) و ضیا حسینی (۱۳۸۲) نیز در مطالعه خود به نتایج مشابهی دست یافتند که مهارت ترجمه متون تخصصی در دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد به طور کامل به دانشجویان تدریس نمی‌شود.

همانطور که از عنوان این دوره در دانشگاه‌های مورد مطالعه مشخص است، برنامه درسی این دانشگاه‌ها به طور عمده به دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی می‌پردازد؛ در حالی که در کلیه دانشگاه‌های مورد مطالعه (به استثنای دانشگاه‌های ایران) دوره کارشناسی ارشد ترجمه شفاهی به صورت دوره‌ای مجزا ارائه می‌شود. از بین دانشگاه‌های مورد مطالعه، شش دانشگاه دروس ترجمه شفاهی را به عنوان دروس اختیاری در برنامه درسی خود گنجانده‌اند که این بیانگر اهمیت آموزش مهارت ترجمه شفاهی در کنار آموزش مهارت ترجمه متون می‌باشد. از این رو، می‌توان نتیجه گرفت یک مترجم کتبی بهتر است که دانش و مهارت لازم را برای انجام ترجمه شفاهی نیز داشته باشد، تا از عهده مسائل ترجمه در عرصه‌های مختلف برآید. میرعمادی (۱۳۸۲) نیز معتقد است که برای تقویت مهارت ترجمه شفاهی، افزودن درسی

به‌برنامه‌درسی دروه کارشناسی ارشد مترجمی زبان ایران ضروری است. براین اساس، پیشنهاد می‌شود که درس یا دروسی با هدف ارتقای مهارت ترجمه شفاهی در برنامه‌درسی دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی ایران گنجانده شود.

افزون براین، آنچه برنامه‌درسی سایر دانشگاه‌های برجسته آسیا را با برنامه‌درسی دانشگاه‌های ایران متمایز می‌کند؛ عنوان این دوره است. چرا که اهداف و محتوای برنامه‌درسی آن‌ها درجهت ارتقای مهارت عملی و نظری دانشجویان در ترجمه است و مطابق با آن نیز عنوان این دوره ترجمه انتخاب شده‌است، این درحالی است که عنوان این دوره در دانشگاه‌های ایران مترجمی زبان انگلیسی نامیده شده، ولی کمتر به مهارت‌های عملی پرداخته می‌شود حال آنکه از نظر محتوای این دوره با عنوان ترجمه‌شناسی مطابقت بیشتری دارد. ازاین رو، پیشنهاد می‌شود در برنامه‌درسی این دوره در دانشگاه‌های ایران، به‌هدف آموزش مهارت عملی ترجمه متون در عرصه‌های تخصصی، درس یا دروسی افزوده شود و همراستا با آن، عنوان این دوره در ایران، به ترجمه یا مطالعات ترجمه تغییر یابد.

افزون بر این، به‌نظر می‌رسد که اهداف اصلی برنامه‌درسی دانشگاه‌های ایران به‌روشنی بیان نشده، چرا که در برنامه‌درسی اهداف به‌دو دسته الف) تربیت مترجمان زبده و حرفه‌ای در زمینه‌های علوم انسانی، علوم اجتماعی و غیره؛ و ب) تربیت مترجمان زبان و مریبان دروس ترجمه در سطوح مختلف دانشگاهی و نیز، محققانی در زمینه مسائل و کاربردهای ترجمه تقسیم شده‌اند. درحالی که باید اهداف در دسته ب مجزا شده و در نهایت اهداف برنامه به‌چهار دسته الف) تربیت مترجمان زبده و حرفه‌ای، ب) تربیت ترجمه‌شناسان، ج) تربیت مریبان ترجمه، و د) تربیت محققان ترجمه؛ تقسیم شوند. پیشنهاد می‌شود، دروسی نیز هماهنگ با اهداف الف و ج در برنامه‌درسی گنجانده شود.

سرانجام، نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که برنامه‌درسی دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی دانشگاه‌های ایران، در مقایسه با دانشگاه سایر کشورهای آسیایی، دارای نقاط قوت و ضعف است. از نقاط ضعف برنامه‌درسی مذکور می‌توان به‌این موارد اشاره نمود: الف) اهداف برنامه دوره کارشناسی ارشد ایران به‌روشنی بیان نشده‌اند از این رو، پیشنهاد می‌شود در دسته بندی اهداف بازبینی صورت‌پذیرد و اهداف مجزا از هم دسته‌بندی شوند. ب) با توجه به‌برنامه فشرده این دوره و جلوگیری از ابهام و سردرگمی دانشجویان، بهتر است دروسی هماهنگ با اهداف در برنامه‌درسی دانشگاه‌های ایران تدوین شوند. همچنین براساس مقایسه انجام شده در این تحقیق، پیشنهاد می‌شود تا برخی از دروس، مانند اصول و نظریه‌های

آموزش زبان که محتوای آن ارتباط موثر با اهداف دوره ندارد، از برنامه درسی حذف شود. پ) دروس منطبق با هدف تربیت مترجم حرفه‌ای به‌ویژه در گستره‌های علوم انسانی، علوم اجتماعی و غیره ارائه نشده است. براین اساس، به‌طور دقیق نمی‌توان گفت با این تعداد محدود دروس عملی در برنامه درسی؛ دوره کارشناسی ارشد در ایران، در تربیت مترجم حرفه‌ای موفق بوده است یا خیر؟ به‌علاوه، به‌نظر می‌رسد با توجه به‌دروس تدوین شده در برنامه درسی دانشگاه‌های ایران، مترجم حرفه‌ای در عرصه‌های تخصصی تربیت نمی‌شوند، در حالی که در سایر دانشگاه‌های برجسته آسیایی، مترجم حرفه‌ای در عرصه‌های تخصصی تربیت می‌شود. افزون‌بر این، در کنار تربیت مترجم کتبی، لازم است دانش و مهارت ترجمه شفاهی، مهارت زبانی، و ویراستاری نیز تدریس شود. ت) با وجود اینکه یکی از اهداف این دوره، تربیت محقق ترجمه است، ولی به‌نظر می‌رسد همراستا با هدف مورد نظر، درسی تبیین نشده است که از لحاظ محتوا به‌طور کامل با این هدف هماهنگ باشد. برای مثال، آیا می‌توان امیدوار بود با گذراندن ۴ واحد پایان‌نامه که در بعضی از دانشگاه‌های ایران قابل جایگزینی با ترجمه یک اثر علمی یا ادبی است؛ محقق ترجمه تربیت کرد؟ ث) برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی در ایران، در دستیابی به‌هدف تربیت مدرسان ترجمه، ناکارآمد است. به‌این دلیل که هیچ درسی هماهنگ با هدف تربیت مدرسان ترجمه تدوین نشده است. از این رو، پیشنهاد می‌شود درسی همراستا با این هدف به‌برنامه درسی اضافه گردد. ج) درعین حال در برنامه درسی دانشگاه‌های ایران در راستای هدف تربیت ترجمه‌شناسان به‌دروس نظری ترجمه توجه وسیع شده است که از آن می‌توان به‌عنوان یک نقطه قوت این برنامه درسی یاد کرد.

براساس بحث‌های انجام شده در جهت بهبود برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد ایران، پیشنهاد می‌شود، دروسی به برنامه درسی اضافه شوند که دارای محتوای عملی در ترجمه متون تخصصی بوده و طبیعت کارآموزی داشته باشند. براین اساس پیشنهاد می‌شود با تمرکز بر آموزش مهارت عملی در برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد در دانشگاه‌های ایران دوره‌های کارآموزی کوتاه مدت تعریف شود. افزون براین، پیشنهاد می‌شود برای کاربردی شدن واحد پایان‌نامه بهتر است ترجمه آثار علمی به گستره‌های تخصصی سوق داده شود، مانند ترجمه متون پزشکی، اقتصادی، و حقوقی و غیره.

برنامه‌ریزان درسی می‌توانند از نتایج بدست‌آمده در پژوهش حاضر، برای بازبینی و طراحی مجدد برنامه درسی دوره ارشد ترجمه دانشگاه‌ها استفاده نمایند. سرانجام، پیشنهاد می‌شود در

پژوهش کیفی - و - کمی از طریق جمع‌آوری پرسشنامه و مصاحبه با مدرسان، دانشجویان و کارفرمایان ترجمه نسبت به موفقیت این دوره در تربیت مترجمان زبیده، اطلاعات بیشتری جمع شود تا نتایج جامع‌تر و مفیدتری بدست‌آید.

۶- منابع

- حاجی حیدری، س.، جعفری، پ.، و آراسته، ح. ر. (۱۳۹۴). مقایسه رسالت‌ها و اهداف دوره‌های دکتری تخصصی در ایران و برخی از دانشگاه‌های جهان. فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، ۷(۴).
- حسابی، ا. (۱۳۹۲). بررسی تطبیقی برنامه‌درسی رشته مترجمی در مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان با تعدادی از دانشگاه‌های غرب. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، ۳(۳)، ۸۶-۶۱.
- حیدریان، س. ح. (۱۳۸۲). کارشناسی ارشد مترجمی: حرف‌های ناگفته. مطالعات ترجمه، ۲(۲)، ۸۲-۷۵.
- خزاعی فرید، ع. (۱۳۸۰). نگاهی به برنامه دوره کارشناسی ارشد مترجمی. مترجم، ۳۵، ۶۸-۶۵.
- خوش‌سلیقه، م. (۱۳۹۳). توانش‌های هدف در آموزش مترجم فارسی و انگلیسی. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، ۴۷(۳)، ۱۴۳-۱۱۳.
- ضیاحسینی، س. م. (۱۳۸۲). تربیت مترجم. مطالعات ترجمه، ۲(۲)، ۸۸-۸۳.
- طیبی، س. ج.، حاجوی، ا.، و کلانکیش، ل. ر. (۱۳۸۰). بررسی تطبیقی برنامه‌درسی دوره کارشناسی ارشد مدرک پزشکی در چند کشور منتخب و ارائه الگوی مناسب برای ایران. مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، ۴(۱۱-۱۰)، ۵-۱۸.
- گروه علوم انسانی کمیته تخصصی زبان‌های خارجی. (۱۳۷۸). مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی، مصوب سید و چهارمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی.
- ملائنظر، ح. (۱۳۸۲). وضعیت کنونی آموزش ترجمه در ایران. مطالعات ترجمه، ۲(۲)، ۲۶-۷.
- میرعمادی، س. ع. (۱۳۸۲). تأملی در برنامه مترجمی دانشگاه‌ها و راهکاری برای حل مشکل. مطالعات ترجمه، ۲(۲)، ۶۴-۵۳.

- Ankara Resource Center Report. (2007). *What is curriculum?* Retrieved from http://turkey.usembassy.Gov/curriculum_development.htm.
- Birjandi, P., & Nosratinia, M. (2009). The qualitative program evaluation of the postgraduate English translation major in Iran. *The Journal of Modern Thought in Education*, 4(2), 37-58.
- Bogazici University. (2017). Available at <http://www.boun.ed.tr>
- Cannon, R., & Newble, D. (2013). *A handbook for teachers in universities and colleges*. London, England: Kogan Page.
- Chinese University of Hong Kong. (2017). Available at <http://www.traserver.tra.cuhk.edu.hk>
- Chulalongkorn University. (2017). Available at <http://www.arts.chula.ac.th>
- EwhaWomans University. (2017). Available at <http://www.Cms.ewha.ac.kr/user/indexsub>
- Ferdowsi University of Mashhad. (2017). Available at <http://www.engdept.um.ac.ir>
- Granger S. (2003). The corpus approach: A common way forward for Contrastive Linguistics and Translation Studies. In S. Granger, J. Lerot, & S. Petch-Tyso (Eds.), *Corpus-based approaches to contrastive linguistics and translation studies* (pp. 17-29). Amsterdam & Atlanta: Rodopi.
- Hwang, C. I., & Hwang, J. H. (2013). A comparison on major curriculum of 2- year, 3- year, and 4-year health administration colleges in Korea. *Journal of Korea Health Pplicity and mabagement*, 23(3), 224-232.
- Johnson, R. K. (1989). *The second language curriculum*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kaufman, R. A. (1983). Needs assessment in fundamental curriculum decisions. *Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development*.
- Kaveh, F., & Karimnia, A. (2015) Translation Studies Program Evaluation at Master's Level in Iran: A Study on Islamic Azad University Curriculum Design.
- KhazaeFarid, A., & Khoshsaligheh, M. (2010). Insights from EMT for Translator Training in Iran. *An Iranian Journal of TESL, Literature and Translation Studies*, 1 (1). 135-152.
- Molanazar, H., & Kamyab, S. (2015). Political and journalistic translation courses and the market demand in Iran. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 4(2), 285.
- Nasrollahi Shahri, N., & Barzakhi Farimani, Z. (2017). A Needs-analysis Study of Translation Studies Curriculum offered at Master's level in Iranian Universities. *Research in English language pedagogy*, 4(1), 26-40.

- Notre Dame University Louaize. (2017). Available at <http://www.ndu.edu.lb>
- Pawilen, G. T., & Sumida, M. (2005). A comparative study of the elementary science curriculum of Philippines and Japan. *Ehime University Faculty of Education Bulletin*, 52(1), 167-180.
- Rahimy, R. (2010). An evaluation of the effectiveness of the curricula for translation programs at the undergraduate and the graduate levels in Iran: Problems and suggestions. *Educational Planing*, 19(3), 20-35.
- Richards, J. C. (2001). *Curriculum development in language teaching*. Ernst KlettSprachen.
- Shahri, N. N., Fatemi, A. H., Khoshsaligheh, M., & Farimani, Z. B. (2016). A Didactic Approach to Curriculum Renewal on the Basis of Market Demands: A Grounded Theory Study. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 8(2), 97-116.
- Translation Education Research Group of Japan Translation Association. (2012). Comparison between BABEL university professional school of translation and universities with similar degree programs in translation. 1-18. Retrieved from www.babel.edu/pdf/naiyou-e.
- Tyler, R. (1957). The curriculum then and now. *The Elementary School Journal*, 57(7), 364-374.
- University Sains Malaysia. (2017). <https://humanities.usm.my/index.php/postgraduate-h/master-of-arts-translation-studies>
- Yasar, G. Y., & Boutsoli, Z. (2011). Comparison of Health management program in Turkey and Greece. *Health Science Journal*, 5(4), 320-334.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی